„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

Недељом излази уз „Заставу“ забавно-поучни лист „Завичај.“

ЦЕНА ЈЕ ОВА за Аустро-Угарску:

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“:	
на годину	16 ф.	на годину	14 ф. —
на по године	8 „	на по године	7 „ —
на ¼ године	4 „	на ¼ године	3 „ 50
		на 1 месец	1 „ 20

ЗАСТАВА.

За Србију: (у сребру.)

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“	
на годину	40 дин.	на годину	35 дин.
на по год.	20 „	на по године	17½ „
на ¼ год.	10 „	на ¼ године	9 „
		на 1 месец	3 „

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ РУКОПИСИ не враћају се натраг.

БРОЈ 60. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 16. (28.) АПРИЛА 1878. ГОДИНА XIII.

НА УСКРС.

Ових дана прохујала је пуна једна година, од како је бели цар издао заповест својим орловима, да прегазе границу и полете у помоћ својој браћи потиштеној. Са хладног севера, од Урала и леденог мора кренуо се читав један свет, хитрокрили Козаци полетели су на плаво Дунаво, да своје ждрале слатком водом напоје, јуначки синови руског народа уз убојну песму и усклик пођоше, да десницом својом размахну мрак, што га је црног разапео Турчин над хришћанским и славенским светом.

Бурна је била година та. Повесница ће света да набраја големе жртве тога рата и исполинска дела и јунаштва славенска. Турчин није могао одолети таком духу и тој крепости. Да није имао природне обране и згодних утврђења, сломљена би била турска сила под првим ударцима. Колико снаге и времена утрошише Руси само док Дунав прегазише? Колико величанственог напора стаде само прелазак преко Балкана у оно окрутно зимње доба? По ономе, што се после Плевне догодило, могу непријатељи Славенства судити о дивној војсци славенској и њезиној ваљаности. Ни једне отворене битке није Турчин примио ни издржао у овом крвавом рату, а изгубио је све господство и царевину своју. Па ипак су големе жртве пале, док се сломила неман турска, јер се морадоше савлађивати природне препоне и невоље, на које наиђоше словенски борци у земљи балканској.

Па шта је то било, што је покренуло руски народ, што је испод снежног покривала распламтило срце у грудима руским? Била је то велика сила, голема по поводу своме, узвишена по високој мети својој. На југу славенском мучила су браћа њихова муке свакојаке, векови страдања протицали су за њих под насиљем турским. А та су браћа не само по крви блиски Русима, но и по вероисповеди православној. Ти давнашњи пећеници веровали су у оног богочовека, што је страдао и умр'о за спасење људско. Они су помишљали на његове патње, па су се тиме крепили и тешили у својим големим мукама. Баш те вероисповести ради понајвише су их тлачили посљедници пророка Мухамеда.

Прошле је године било, када је јаук и писка мученичка задрхтала срце у јунака руског и распламтила огањ праведног гњева. Година је дана, како се испод облачине јада големог, што се тад надвио над балканским Славенством, чуо потмуо ропац у знак, да су муке меру превршиле, да је пехар горчине до дна испијен. Куцнуо је последњи часак, кад је велика и православна Русија морала приступити на дело ослобођења те браће, која тада скоро на издану беху.

У манифесту цара Александра, којим се оглашује рат Турчину, каже се између осталог, да је задатак Русије пре свега био, да се мирним путем постигне боља судбина хришћанских народа на истоку. Кад се то није могло постићи са упорности Турске, Русија је у име части присиљена била, да самостално поради и да приступи одсуднијим делима.

У том је манифесту изречено, шта је повод, шта ли је мета тог великог рата, Част Русије, братске и једноверне, захтевала је и налагала, да се браћи својој на невољи нађе. Невоље су врхунац свој достигле и Русија би се огрешила о најсветији позив свој, да се у то црно доба хришћанског страдања оглушила јауку невољничком. Морала је у крв загазити, да спасе потлачене и да их — ускрсне новом и сретнијем животу. Цел је дакле ратовању крвавом била: ускрснуће народних, славенских држава, које је Турчин пре толико векова островалио у таман гроб и каменом поклопио, да мртви никад из гробова не васкрсну.

Колико је дивља сила у Турчина била, колико је густа тама пала на југоисток европски, толико је ипак извесно било, да ће притиснути народи кад тад дочекати ускрса свога. Патници су били, као оно што богочовек беше, патници за спасење људског рода. Ти су народи својим грудима заклањали и заклонили европски развитак и напредак од навале азијске. Кад је притисла тама турске превласти на истоку, тад је оживела средња и западна Европа; одскочио је просветни живот на противном крају. Тог бољег живота ради испијали су источни народи горку чашу страдања свога за толико векова.

И тако Русија, полазећи на извршење свог великог позива, на ускрснуће источних народа, пошла је уједно да изврши не само своју народну, но и опште човечанску, културну задаћу. Ни година дана није прохујала, година славе, јер се под крвавим руменом приказала, та једна година, па је спремљен и осигуран велики народни ускрс на истоку. Тако је морало бити. Као што у природном свету владају закони, по којима се после зиме и мртвила буди снага природина и васкрсава свеж и бујан живот, тако и у моралном свету имаде закона, по којима мора правда над неправдом побеђивати и из устајане преживелости и ниског дивљаштва ускрсавати врлине, које виши духовни живот у напредак крећу.

Тако је морало бити. Источни народи, који страдаше рад бољитка опште људског а под притиском лошег од себе, који је огрезнуо у нижем ступњу развитка, ти народи морадоше дочекати свој велики ускрс. Па као што би дивно било из васијонске висине погледати на земљу и посматрати је, кад јој се разни појасеви заодевају новим лишћем, свежим зеленилом, које се испод снежних појасева постепено простире, тако је исто уживање за оне, који се умеју да уздигну на толику висину гледишта, са ког се може посматрати велики празник народног ускрса на балканском полуотоку.

Но је мука и невоља, што се људски род крај свег напретка свог још непрестано креће у низини, те одатле не може да прегледа све оно, што се око њега збива. Својим духовним очима не може да види прерушај света једног, јер га себичне страсти заслепљују. Под утиском тих страсти, уз дреку ништих духом и ниских себичњака поремећава се она хармонија ускршњих звона, што данас оглашавају велики празник народни на читавом југоистоку европском.

Тек кад мину страсна времена и уталоже се духови на све стране, тек ће тада Славенство моћи да слави ускршње славље своје, које је својом снагом и јунаштвом извојевало у овој крвавој источној борби.

Неће проћи ни година дана па ће сви неверни почети да верују, да је из ове борбе збиља васкрсло Славенство, јер ће га познати по делима и осетити у животу самом. Са ускрснућем тим нови дух покуцкује алком на врати европске културе. Малко је силан покуцкај, кукавице неке стрепе, да отворе том незваном диву; ал јунаку таком, који је кадар био, да из мртвих васкрсне, мораће их широм отворити.

БОРБА НА ТОПЛИЦИ.

За време српско-турског рата у години 1877 и 8.

На балканском полуострву две кнежевине Србија и Црна Гора обе велике не пуних хиљаду квадратних миља, пропраћаху најпажљивије сваки догађај османлија и њихових бесних племена који пре 500 године прешав из Азије поплавише исто полуострво и заставши на њему хришћанске становнике, подчинише их својој самовољи, чинећи им најцрња насиља и убијства, што удвоје потоњих година Курди и Черкези који се пре неколико година преселише из Азије и онако голи и гладни као скакавци на њих навалише, убијући им и жене и децу. Што изазове хришћане на оружје који више не могу сносити тај гадни турски јарам и 1875 године поново се појави устанак у Херцеговини и Босни а после годину дана и у Бугарској де не буде дугога века, с тога што земаљска турска власт немилице пуњаше тамнице мирним бугарима којих за кратко време пређе цифра преко неколико хиљада; а дивљи Черкези и Курди претворише села у гаришта, њихове породице немилостивно јатаганима искасапише, и устанак мораде на Балкану уталожити се.

Такова нечувена и непојмљива радња мухамедових потомака згрози цео свет, а највише Србију која је и сама прошлог столећа трпила иста гоњења и патње, и Црну Гору која се 500 год. одупирала турској сили, заједнички се трудјаху да приволу цариградску владу да томе злу стане на пут, и потлаченим хришћанима даду задовољења, износећи и нацрт како би се циљ постигла. Али цариградска влада то ладно прими, као и све досадање савете европских владара, те оста „вапијући глас у пустињи“. Срби немогну остати равнодушни тој портиној дрскости која и даље продужи своју радњу, а немогну се оглушити на патничку кукњаву своје браће, те обе кнежевине подигну своје заставе на којима забележе речи: „за веру и слободу“ и пред Петров-дан 76 год. зачу се рика топова са Мораве и Зете што огласи започетак „косовске покајке“, давши уверења и својој потлаченој пет столетној браћи да је овим закуцао дванајсти час турском господарству.

Борба се веома јако разлегаше, црногорски лавови продираху напред; а српски наиђоше на јак турски отпор, и немогаху повољно продирати; и пуни четири месеци дана бијаше се бој и наши не могаше заузети Видин, Ниш, Прокупље и т. д. али ни Турци нису били у стању да разбију српске редове и продру у средину Србије, као што наваљиваху, са својом надмоћнијом силом. Кембела и Клапку то веома вређаше, те поднесу предлог цариградском сераскерату, да се из Азије доведе још неколико десетина хиљада војника који да се придруже нишкој војсци и са њима удари већ по израђеном Кембеловом плану, низ Мораву левом обалом на српске борце; тим предлогом продре и војска анадолска приспе с којом лупе право Суповцу. Српски борци којих не беше ни четврт колико наступајућег непријатеља, почне се повлачити назад, бранећи очајнички сваку стопу свог драгог завичаја, дође већ и над западном српском Моравом. И Цариград славећи победу свог оружја и са својим саветодавцима прављаше нацрт свог плана, да само још једну одважну потезу повуче, па је и срце Србије ишчупано и борба угушена. Али баш у тим тренутцима изненадно упаде Рус, од чијег гласа, изненади се, Цариград са својим саветодавци и његове се колоне стропошташе са ђуниског виса и котрљајући врате се преко границе; а тим Србија буде очишћена.

Србија у тој борби истрошена, требаше јој времена да се, прибере спреми и продужи свој започетак, како би достигла забележене дате речи; с тога се за неко време повуче са ратишта, предавши хришћанску ствар моћној Русија у руке.

Племенита и света радња Србије и Црне Горе нашла је јаког одзива у руском народу и њиховој високој влади, која весело прими започету балканску-хришћанску ствар, обећавајући да ће је коначно довршити; и после кратког дипломатисања, њихова војска искупљена на Пруту и Кавказу пређе преко турске границе, упадне у њене долине, де се разлегаху најљући бојеви и де се потоком крв лијаше, најшав и они на јаки и упорни Турски отпор.

Ратна срећа у једном окрене своја леђа гордом Цариграду који већ поче славити срећу свог оружја, потпомогнут својим западним љубимцима, који својом журналистичком трубом објавише на све четири стране пропаст руског оружја као и Црногорског, јер Црногорци продужише и даље покајку; и тим се све више губљаху у заносу славе а лежећи Стамбол на седам брежуљака, обожавајући своје храбре борбе правоверне синове.

У тим тренутцима одјекну громовити глас руске западне балканске војске: „напред, за царја, веру и правду“ јурну напред и зададу славећем смртан удар; тим само једним јуришем источно саврела јабука са својим подгризцима лежаше на земљу стрешена, преко које козаци јураху у три правца преко Балкана Стамбулу, како би и њему што пре задали потоњи удар.

Славећи Стамбол на мах онесвести се изненадним ударом и већ беше готов да падне на колена тражећи милости. А његова журналистичка западна резерва окићена орденима мецедије онеми гледајући како се нагло преко врлетног Балкана котрљају руске колоне у правцу Стамболу, а црногорске Скадру.

У то време Србија доврши своје прикупљање, сабере сву своју војску похита поново на ратиште, де се појави 1 децембра 77 год. оперирајући само противу Старе Србије да би њу што пре очистила од Турака и тим потпомогла да Руси што пре и лакше пређу Балкан осигурав им десни бок.

С кратком потезом дошав довде, да пређем на саму ствар а то је на топличке борбе де се војска моравског корпуса скоро два месеца борила продирући што даље у средину некадање старе постојбине наше.

Када Србија продужи своје започето дело 1 децембра, и тимочка војска наступаше у правцу Ак-Паланке и Пирота, а шумадинска војска к Нишу, тада се крену и моравска под командом пуковника Милојка Лешјанина, која је подељена на моравску и ибарску дивизију, и прва под дивизијом пуковника Орешковића преко Алексинца к Нишу; а друга под дивизијаром подпуковником Стеваном Биницким у три правца к топлици реки и то:

Крушевачка бригада II кл. са 1 брдском батеријом под командом мајора Илије Ц. Живковића, на Јанкову Клисуру према Куршумљу; Чачанска бригада I. кл. са I пољском и 1. брдском батеријом и ескадроном коњице под мајором Аксентијем Јаковљевићем преко Вукање на Гребац према Прокупљу; крушевачка бригада I кл. са 1 пољском батеријом ескадроном под мајором Љубомиром Остојићем, преко Тешице на Суповац према Мрамору. Ова војска како је приспела на границу одмах заузме турске карауле те са својом предстражом за ¾ сах. уђе у Турску; де је очекивала даљи налог.

На Мрамору, Прокупљу и Куршумљу, налазило се на те три тачке по 300 низама са 3 брд. крупова топа, и Мрамор је стајао под командом Ниша, а Прокупље и Куршумље под кајмакамом потпуковником — који је сеђео у Прокупље. Када је српска војска приспела на границу, и њихове — арнаутске — све фамилије из села побегну преко Топлице, у збегове; нареди прокупљ. кајмакам те се војска са Прокупља у Куршумље повуче, де је угодније место за бранење, а и хришћана у близини нема, од којих би стрепили; такође и са Мрамора повуче се оделење у Ниш.

У Прокупљу остану само наоружани арнаути и Черкези који зађу по српским кућама и дућанима арајући и убијајући, запале и један крај вароши спремајући се да сву варош предаду пламену у који да и све српске фамилије изгору; и да би ту своју гадну намеру могли извршити, опколе варош како неби могао ни један Србин из вароши набећи, и о овим неделима јавити српској војсци, која би их смела.

Али командант чачанске војске чекајући налог да са Гребца пође напред, дозна за сва недела башибозука и њихову намеру коју мисле да изврше у Прокупље; одмах извести свог дивизијара који је тада бавио се на Суповац, тражећи дозволу да са својом војском заузме и спасе варош; на што добије одговор да буде у свануће — 6. дец. — с војском спреман за полазак и он ће доћи да их крене.

Дан осване гласови све јачи долажаху од Прокупља, бригадир узнемирен чекаше на дивизијара али пошто 8. сах. наста и њега још нема, без даљег одлагања, нареди да се 2 батаљона — студенички и карановачки — и 2 брдска топа под командом пуков. Милана Стојановића капетана коме придода из свог шефа-бриг. Лазара Петровића крене да варош заузме и спасе, а он остане са осталом гл. насам да дочека дивизијара. — То оделење заступало је овака:

6. децембра 1877 год. у 8 сах. изјутра оба батаљона са брд. топовима, пред којима 1. вод коњице, наступаше преко села Петровца до села Стражиме, одакле карановачки батаљон истури 2. чете у ланац и преко виса, оде десно изнад вароши, а студенички батаљон истури такође 2. чете у ланац пође с центара за којим иђаше оба брд. топа, својим левим крилом, зађе изнад вароши — источно — пређе нишки друм и заузме 2 мања турска утврђења, која беху на вису изнад друма подигнута, и одатле упути се право вароши; центар са топовима беше већ стигао северо-источно изнад вароши за 150—200 метара, и топови дејствоваше противу турске карауле и вароши одакле башибозуци пуцајући одбијаху наступање десног крила, после 1. сах. пушкарања зачу се труба са десног крила која даде знак да се са три стране јуриша, и одјекну „ура!“ лево и десно крило као и центар пројуре у варош, и за тили час пробију се кроз тесне улице и поседну топличку ђуприју, преко које већ башибозуци прејуре и побегну у планину, и варош буде заузета коју одмах војска поседне.

Срби живећи у Прокупљу а тих дана скривени у заклонима да их неби турци исекли, како чују пуцњаву наших топова, изађу напоље и потрче нашој војци у сусрет. Како су били опијени радошћу кад су се угледали слободни од турака, није нужно да овде обележавам јер сваки може замислити. Кад је војска ушла у варош један крај и то најглавнији вароши већ га беше пламен савладао, а пожар се ограничио само на то оделење.

Крушевачка бригада I. кл. преко ноћ спреми се да сутра дан т. ј. 6. дец. удари на Мрамор и заузме га; али пошто је дан осванио и један коњаник случајно набаса, те види да у Мраморским утврђењима нема ни једног турчина, јави одмах свом команданту који нареди те се војска крене, и заиста не наишав на никакви отпор утврђења заузме и поседне.

Тога дана не дође дивизијар на Гребац ни до 3. сах. по подне, а бригадир чачански у то доба узме собом: батаљон драчевски, друга 2 брд. топа и ескадрон коњице и са том трупом дође у село Петровац на преноћиште, како би био ближе оној трупи која оде да варош заузме и осигура

је с леђа, а на Гребац оставя батаљон трновачки батерију пољску и чету пионерску. И кад приспе у Петровац пред ноћ добије вест од пуковара Стојановића да је варош заузета и ослобођена и поседнути околни висови.

Сутра дан бригадир пошаље налог да заоставша трупа Гребца одмах дође у Петровац, а он се крене са својом водећом трупом и приспе око 9 и по сах. изјутра у Прокупље. После 2 сахата од Мрамора приспе и дивизијар, који пре свега обиђе западни положај — десно крило — Прокупља како би га најбоље могао посести и осигурати десни бок од куршумља, и у подне врати се у варош де одмах изда нужне наредбе као и наредбу да горњи положај поседне војска, која по подне оде и то:

2. батаљона — карановачки и драгачевски — са ескадроном, брдском батеријом и четом пионерском, настану се у селу Поток на друму куршумлијском пред крњом џамијом 2 сах. далеко од Прокупља, иста трупа на том месту преноћи а сутра дан за 2. сах. друмом оде напред у село Туларе де се настани, а на њихово место код Крње Џамије дође батаљон трновски, који једну чету претури преко Топлице реке према селу Тополици де су преко 500 арнаутских кућа, да на њих т. ј. арнауте мотре док не положе оружје, како би тим осигурали леђа наступајућој војсци ка куршумљу. Студенички батаљон као стража остане у Прокупље који после 2. дана буде замењен једним бугар-моравским алексиначким батаљоном, де остане и пољска батерија дошавша са Гребца.

Крушевачка бригада II. кл. добије налог да што пре учини свезу са чачанском војском која је у Туларима („Бацки Хан), како би могли заједно напасти куршумљу, и иста — крушевачка — војска буде стављена под команду чачанског бригадира који је добио налог, да 11. дец. заузме куршумљу, и који се 9. дец. у подне са студеничким батаљоном и са два пољска топа из Прокупља крене и застане код Крње Џамије позивајући тополничке арнауте на предају, но пошто не могле ништа успети остави и даље ту трнав. батаљон, а он 10. дец. увече дође у Бацки Хан, де одмах изда нужна наређења за страшни напад и то: да крушевачка војска 4. батаљона са 1. брдском батеријом преко села Гргура и Перуникс између 7-8 с. изјутра нападне куршумљу; а чачанска војска 2. батаљона са брд. батеријом и ескадроном између 8—9. сах. преко Мачковца нападне исто место с друге стране.

Сутра дан 11. децем. отпочну кретање и то: чачанска војска пође од Бацког Хана, овим распоредом:

Ескадрон коњице напред, за њим студенички батаљон који је напред истурио једну чету у извиђачу — патролу — за овим брд. батерија за њом батаљ. карановачки.

Тако поређана војска наступаше друмом куршумлијским напред; када је приспела према селу Барлову — три четврти сах. — поврај кога се друм протеже, у ком се находаше једно одељење арнаута, заклоњено иза кућа и шумарица опали из пушака на коњицу нашу, која се одазове пуцњавом, и студеничка чета како приспе близу села а потпомогнута брд. батеријом која одмах поче дјествовати са виса изнад села, јуриши напред у село, истера арнауте који почну бегати Топлици и дојуре их до саме реке, у тим приспе карановачки батаљон коме је већ било стављено у задатку да пређе Топлицу и као лево крило чачанске војске да чисти десну обалу реке до Куршумља од арнаута, пређе Топлицу и наставе гонити даље бегајуће арнауте. Остала главна маса чачанске пође даље друмом дође на раскрсницу старог и новом куршум. пута, остави нови друм и пође угоднијим за прегледност — старим друмом, и за по сах. даљине приспе на коси изнад села Мачковца, де застану по налогу дивизијаревом, с тога што крушевачка војска ни до тога часа (3. сах. по подне) не приспеде да нападне куршумљу; и ту се улогоре за преноћиште; де их после по сах. нападне једно одељење арнаута са друге косе из куршумља али се одмах повуче назад. Преко ноћ истој маси дође у подкрепљење и батаљон драгачевски са 2. пољска топа.

Крушевачка војска не пође у одређено време но доцније и то овако:

Центар 3. батаљона са брд. батеријом крене се после 6. сах. изутра преко села Сибнице, Рашића, Мусића, и Гргура, де кад приспе одвоји једну чету са 2. брд. топа с налогом да се са десним крилом здружи десно изнад перуничког виса. Десно крило 1. батаљон кренуло се у одређено доба 6. сах. изутра (а у то доба и требало је, по издатој диспозицији, јер центар имаше дужу линију да пређе но десно крило) и та колона пре пређе лево перунички вис. но што приспу она 2. брд. топа с којим се размимоиђоше и сишав у Перунику село здружисе са центаром после подне и одатле крену се у правцу Мекуљану, де беху подигнута турска утврђења, и кад приспу у село Србац (близу Мекуљана) ту се у логоре јер беше доцне, а пошаљу капетана Илију Цветковића са 1. батаљоном и два брд. топа да заузме вис пред Мекуљаном а према турским утврђењима, који око 4. сах. приспе на одређени вис на ког се оба топа наместе, а пешадија спушташе се ближе турском утврђењу, да заузму положај одакле ће сутра дан лакше напасти на утврђења, али у томе њиховоме наступању, турци заклоњени иза стрељ. рова пуцајући из пушака одбијаху наступање, брд. оба топа почну дјествовати, и после мале борбе, исти батаљон заузме жељени положај де преноћи.

Према издатој диспозицији, центар требаше да се крене у 4 сах. а десно крило у 6. сах. и прешав десно перунички вис здружи се са оним малим одељењем и с брд. топовима, али пошто командант — центара — крушевачке војске Илија Ц. Живковић беше тога јутра — — — — и не беше кадар у одређени час повести центар но после 2 сах. с тога шеф дивиз. штаба Лаза Павловић који се находио тада код те војске, учини неке измене у издатој синоћној диспозицији, и десно крило не оде десно изнад перуничког виса, но лево. Тим не могне се постићи онај врхунац тога дана који беше стављен у задатак, циљ буде промашена; једино кривицом бригадира, коме ништа није наступајућем путу сметало.

Једна и друга војска тога дана не постигнув жељни циљ, сем што је се примакла уз саму куршумљу, где заноћи спремајући се да сутра дан изврши оно што није данас.

Турци још израније надајући се овим гостима са две стране, подизали су јака утврђења на околним висовима око куршумља, који су веома угодно положени и уздигнути око варошице, за обрану тог места, са поседнутом масом од 2000 — рачунећи редовну војску (де их беја 1 табор) и башибозуке — бораца. (Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Београд 12. априла. Баш сада ми стиже писмо из Босне са црним, грозним и нечувеним вјестима.

Писмо је на брзу руку писано, несадржава подробности о случају него у опће садржи ово: „Чета у Брезовачи под предводитељством Остоје Вемновића, налазећа се мирно у свом логору, била је нападнута изненадно аустријским војницима, и може се рећи без борбе изненађени бијаху разбијени, неки похватани а други измакоше крвнику испод канца, и разбјежаше се по Грмечу. — Треба приметити да је четнички логор налазио се у растојању више него 10 километара од аустријске границе, значи на босанском земљишту у толико, колико није могуће ни узнемиривати сусједну државу ни спокојство пограничних јој поданика. Чета од закљученог предмиинара сан-стефанског, без директне своје обвезе, држала се мирно на својој позицији, некршећи ни колебајућег примирја уз пркос свим лажљивим вјестима сарајевским, уз пркос проносеће ваљда лажне вјести, да мутишериф бихачко-бањалучки тражи војничку подпору да се одбрани од ешкије. То што мутишериф бањалучки није добио од турске владе, јер вјеројатно није ни тражио, добио је без молбе, без икаква натезања од сусједне државе.

На каквом пак темељу аустријска регуларна војска прелази границу масама, и бије и рашчерује уставши народ за човјечанску слободу против угњетача? питање је које подлежи најстрожијем изсљедовању. Јели то неутралност? Можда да је први знак окупације, коју сама Порта уз дипломацију руску дозвољава, Аустрији. Али, и ако је та предпоставка истинита, зар окупација изводиће се по начелу утамањивања српског народа, који је преостао иза трогодишње борбе, иза глади и посљедица његових, иза сјече грмечке иза најпосле сваковрсног злостављања у Аустрији и предивања бједних са зли мјеста на још гора. Ако је така мисија аустријски војника, да нас убијају грђе но турци, то заиста Европа и руска дипломација имаће се чим похвалити пред историјом, пред потомством и пред известним кад тад славенским ослобођењем и уједињењем.

Јадни српски народе, шта си дочекао?! Дани твог ужасног искушења превршише сваку паклену муку, па тобож браћа ти по христу, од којих си очекивао помоћ, коју су вапио вјековима, та цивилизована Европа, коју си крвљу твојом избавио од поплаве варварске, за уздарје мјесто ослобођења оплешћети најљућу трнову круну, којом се још незадовољава док те сасвим неусмрти и главу ти сможди, како би на твом крвавом и опустошеном огњишту, посадила свој пролетаријат и своју чивутарију. Убијати усташе без разлога није друго до пељ сасвим истребити српско племе, да се расчисти простор од давна пројектираној колонизацији њемачкој на балканском полуострову. На ту мисао наводи ме разговор једног високопостављеног Њемца са професором Богишићем у Берлину, послье њемачко-француског рата. Несјећам се подробно разговора, али му закључак бијаше, да велика Њемачка уједињена, треба да тежи за упливом својим на балканском полуострову, који може она олако добити трошећи не више од ½ милиона марака годишње преко својих агената.

Исток, без којега Њемачка неможе обстојати, представља велике користи Њемачкој. Ту је он на основу статистике доказао, колико још може народа да живи на балканском полуострову, пак наставиља: зашто би ми сваке године изсељавали, до 60.000 људи у Америку, кад то можемо на Истоку; изсељени народ у Америци послье прве генерације за нас сасвим је изгубљен, пак и одма чим је се доселио у Америку; дочим овај на Истоку биће нампред очима, и своју культуром за мало вријеме може завладати целим тим крајем. Без изласкана Средиземно море, Њемачкој нема обстанка, а то можемо најбоље створити преко Аустрије. Ово је начело Германско, које они сада упињу се извршити подпомагајући Аустрију, коју подржава и руско-њемачка камарила у Петрограду и браћа Хрвати својом антиславјеском егоисточком политиком, јер хоће да изтргну силом историчко-национално право народа босанско-херцеговачког, подмећући му и своје тежње, које он никад и нигђе није изјавио, нити ће изјавити па да би му силом вадили ријечи.

Незнам у колико је извјестна опасност западног краја јужних славена у Русији, али види се јасно да они то непредвиђају, као што ни сами Срби тога не виде у свом обиму, необраћајући пажњу, недижући гласа, не упињући се свим силама да се том грозећем злу нестане на пут. Да Аустрија, све што чини, чини на основу горе изложеног плана Немачког доказује нам и сљедећи факт: ди у историји државног права ма које па и незнатне државе, друга држава државних добара може имати? Италија у микроскопној републици Сан Марино државних добара нити има нити може имати, јер постоји правничко правило неприкосновено да, држава у држави неможе постојати. Аустрија међутим, за време овога рата, посредством непостојећег права у барона Хирша, купила је од Порте све жељезнице на своју државни ручун, тако да, жељезнице постојеће у Европској турској и у самој ослобођеној бугарској својина су аустријске државе.

Заиста то је монструм, новог правила у државном праву, ком ће се и хотантоти насмејати. Па сад нек рече ко против ауторитета државничког грофа Андрашија, заиста велики ум, и ја му се клањам до црне земље, кад је тако хитро знао преварити читаву Европу. А ко да против тестира? Званична Русија, јок вала. Тако мало и мало имаће право да нам се насмеју непријатељи, као што је то недавно један далматински заступник наравно народности аустријске (његове ријечи) рекао: а ви Срби грозите се нека, ја сам давно рекао да ће аустија у Босну, и треба, ко се последњи смеје то му је најбоље. Да, на жалост тако ће бити, и ако та гнусна слова изиђоше из уста једног народног, тобоже српског заступника и начелника у Далмацији. Ово су нам дивни резултати проливене крви, ово су лаврови вјенци за побједе и жртве принешене, ово су дивни призори нашег народног напредка и уједињења које нам приправише културтрегери; па још ваљда да се жалимо на клету судбу, кад сами, кад нам браћа Славени то желе, то удешавају. —

У истом писму јавља ми пријатељ, како је на мртво избио пандур, Раду Марјановића бошњака у самом уреду у Градусу котару петрињском, без икаква разлога, само што је од глада у име своје браће тражио обустављену помоћ. Да богме коће рачуна водити о изплашеном на смрт или убијеном бошњаку, он би и онако од глади или студени умрьо, пак све једно за судије био он убијен од њиховог пандура или умро од глади, само да га није. У истом реду почетком ове године био је на мртво са штиком прободен младић Пилиповић такође бошњак, пак ништа о томе убијству није се истрага водила. Ово су дивни примјери уставности и образованости једне државе, која ступа као носилац културе у невзображене покрајине; Ја, па сваки други паметан човек клонио би се иљаду миља далеко од те културе и заштите, — па кад би то долазило и из најбратскија руку....?

У „Тимес-у стоји као да су тополски завјереници осуђени касационим судом на смрт, и у истом телеграму назначена су и имена. Могу вас извјестити да није истина ни слова у тој депеши, јер истрага још траје и позитивнога ништа још нема. Ствар још се у тајности држи, ваљда због какве државне предострожности, и ако у своје вријеме наравно биће објелодањена, као што то захтевају закони уставности. О попуњењу батаљона, још се рекрутује по цијелој Србији, и већ је и нови закон о стојећој војсци израђен у министарству војеном. Друго ништа још нова нема, очекива се свршетак дипломатски преговора, јер и Србија издржавањем војске на граници, као и приготовљавањем за случај каквих нових заплета, мора да се троши ужасно, али већ једном кад је се ступило у коло, треба играти. М. М.

(J. B.) **Будим-Пешта** 25. априла. Дискусије о св. стеванском миру како којим даном имају све замашније последица. Заплет између Енглеске и Русије дошао је по равним вестма до врхунца, где је решење могуће само оружјем. Рат између обе земље постао је неизбежан. То показују и њихове огромне војничке спреме. Устанак херцего-

ЛИСТАК.

СРЕД МУКА ВАСКРС.

Белог вела ариматејског нестало је.

Зелена одора прострла се и гором и долом.

Цветак за цветком избија, цвет за цветом процветава; из чашица својих, из тих безброј-кадионица кади цвеће свет на све стране.

Христов гроб растворише, плаштаницу савише — звона на ново зазвовише, навештују свету хришћанском да васкрсе Господ.

Слава пролетна, слава ускршња ори се од исток-сунца до запада — васкрс слави данас мало и велико, што се часним крстом крсти с десна на лево.

И ко се не би радовао васкрсу, том светлом зламењу вековечности — тој победи живота над самрћу!

И Србадија се радова васкрсу — али још никако свеколика да му се срадује.

Век за веком протиче. Ане и Кајафе суде без престанка првом некад поборнику за слободу часног крста и без прекида борноцу за крст од некрсти — народу српском.

Пилати руке перу од невине крви тога, за толико векова без кривице на крст распетог мученика.

Стражари за стражарима измењују се, копљем пробадају ребра обамрле раје мученичке; место слашћу од слободе, оцетом и жучем напајају мука пуна уста петстолетног мученика.

Лажи-књижици и фарисеји камен за каменом ваљају на ту тамо грдну гробницу косовску — још би већма да раздробе покидана уда народа српског, да се не саставе, да не васкрсне.

Страсној недељи српској никако краја да буде!

Иза толико жртава на Голготи за крст принесених, из толике крви за слободу проливене, још никако васкрс да дође!..

* * *

Када оно абер даде пушка невесињска, да је ора да се ломе ланци раје измучене, и Ловћен се к Авали приближи, Урвина се планина затресе, и сабља се из стене помоли, будити се стаде Краљевићу Марко — ко још онда веровао није, да настаје ускрс народу српскому?..

Па када се оно замагли на хладном северу и ледена срца братимска нам тамо сташе се кра́вити; и полетише орли и соколи за крст часни и слободу златну пут истока и у јужне краје, је-л' и онда још ко двоумио, да то није васкрс од слободе, да то није ускрс свеколике раје Србадије?...

И јунаци осветници од јуначства чуда починише, да им се диви мало и велико док је света и века.

Браћа се браћи на невољи нађоше — пролеће ослави, цветак васкршњи пониче, сласт од слободе окуси се!

Ал у зао час загракташе тице-злослутнице, размакоше крили ти црни гаврани, да закриле то слободе сунце на рођају: да не сине свету србиньском, не обасја раје мученичке!

И натушти се небо, пуно тешка града над том тамо гробницом косовском, и помрча — да-л за часак, видићемо — то слободе сунце на уранку.

Памук-пијавице, што дрмају том проклетом, том земљом Инђијом — те данашње Јуде искаријотске — још им није доста пустих сребрника, што толико века пребирају с измождена тела народа источних!

Жедни злата, ногама газе слободу људску, права човечанска.

Ти лажи-богомољци, што с библијом лежу и устају — ти данашњи фарисеји на пут стају часном крсту и васкрсу.

За њима шестаре измећари, што по мутној води лове — ти грамзливи вуци, што им смета то — јагње ускршње.

И недеља страстна траје још једнако; још никако анђео-слободилац да одвали камен са гробнице српске, да васкрсне слобода Српству, на Косову сарањена. Ој, давори Србадијо рајо, шта си крива том свету орјатском, те ти не да да славиш ускрса на данашњи благ дан васкрса Христова.

Да се броје та жртвишта и јуначка разбојишта, где си гинула и крв проливала за слободу, за опстанак тих народа на западу — ни броја се не би знало, као што се не зна тим по небу сјајаним звездама.

У тој борби за туђинске „интереса-сфере" искидала си се и растргла и разметла на све стране —

и јоште си крива — што и данас жива!...

* * *

Ни по јада, код свеколике опачине туђинске, кад не би и данас црв зависти и грамзиве себичности подгризао у замету слободу српску — васкрс на уранку.

Народ не пропада ни који, док сам себи раке копати не стане.

Па стан' де за часак, свештениче стари, из диж' у вис путира с причешћем — још није достојно, сви до једног да приступе данас к олтару васкршњем.

Ено тамо, где се у зло доба у невреме опет нија та кула Небојша.

Јест! Затрла се давно лоза Бранковића, али не угину семе Вучје, опако расуто по среди Косова..

Ај, неслого, жив те бог убио!

Још и данас тамо једни му́те, а други им суде — на изменце убијају лепу срећу српску!

Узаман се и онуд ори на данашњи васкрсења дан: загрлимо друг друга, у слози је спас; и простимо све васкрсењем, од васкрса је живот — та дивна песма васкрсењска не одјекује тамо у срцима љубављу братимском.

И на данашње: Христос васкрсе! не одзива се брат брату с веромнадом: Ва истину и народ васкрсе!

вачки повући ће за собом још неброј посљедица. Тек што је Русија отпочела да утврђује ново основану зграду на Балкану, Енглеска јој стаје на пут. Обесни премијер лорд Биконсфилд не тражи ни мање ни више, но да Русија сама збрише уговор, који је стаде толики жртава. Па да ли су узвишени какви мотиви такоме деловању? Боже сачувај. Енглеској је њезина трговина преча него ослобођење балканских народа испод нечовечног турског јарма. То би јој у толико зазорније било, што је велико доба ослобођења узела Русија у своје руке; рада би, да се зараније обезбеди од потоњег опаснијег непријатеља. Можда би и до сада већ одјекнула пушка, да се не чине предуготовне мере. Разговори и преговори о предконференцији остаће на празно, као што се могло унапред предвидити.

Рат, што ће га Русија сада да поведе, би ће један од најзначајнијих у њесиној светлој повесници. Најновије убојне припреме по пространој славенској царевини јасно показују, да ће Дона Була скупо стати обест његова. Данашњи телеграми тврде, да је цар Александар јуче потписао указ за сазив нове војске од 240.000. На југу Русије образују се силне козачке пуковније, које већ одавна посташе страшила за јевропске војске. По целој Русији живо се ради и прилаже на оснивање гусарских бродова, што ће у предстојећем рату, да играју важну улогу. Пожртвовање рускога народа за цара и домовину огледа се данас на најсјајнији начин. За Азију се спремају важне војничке експедиције против Енглеске, којима ће руковати ђенерал Мељутин, досадањи министар. Овога ће у министарству да заступи Кауфман, — као што донесоше јучерашњи брзојави.

Све те предузетне мере не показују изгледа за мир. Отпадају дакле оптимистични назори у томе погледу. Енглеска се такође грозничаво оружа. Започиње већ са врбовком добровољаца и довлачењем индијске војске. Њезином бургијашењу може се приписати и устанак мохамеданаца у Румелији. Чивутске новине лармају већ у сва звона и приписују устанку куд и камо већи размер, него што је у истини. У своме једу са напредовања руског просипају на ђ сву своју срчбу, те веле, да Русија никад неће моћи остварити и извести св. стевански уговор. Турска насиља заменуће од сад хришћанска по њиховим назорима.

Лако је сазнати цел такових погрда. Онај, који је срушио стару и трулу зграду турске царевине, најбоље ће знати и нову заосновати. Најмање ће му требати рецепти чивутски и мађарски, који ни сами себи не могу да помогну.

Овде се још једнако воде новинарске препирке о нагодби са Аустријом. Многима је већ додијала тако дуга неизвесност, те би хтели већ да су на чисто. „Пестер Лојд“ предлаже провизоријум на извесно време. Влада би на сваки начин хтела да спроведе царинарску нагодбу по своме познатоме нацрту, како би у томе имала и неку полугу, на коју би се могла позивати при идућим изборима. Тога ради одилазе у Беч ових дана Тиса и Сел, где су већ толико пути били, не свршив ништа са оностраном владом. Органи фузије забацују нагодбу Тисину, те желе са свим другу основу, — за коју би било нужно министарство из њихове средине. Док до тога не би дошло, ради су провизорију за време.

Да је кореспонденција из Земуна у ствари Милетићевој истинита, најбоље се види отуда, што овдашњи листови о њој ћуте. По некоји је донесоше по брзојавноме изводу, а по неки никако. У целом изводу саопштио ју је само „Еђитертеш“ орган крајње левице, пропративши је наравно својим шовинистичким примедбама. Па и томе листу није стало много до истине. По њему би она белешка у „Застави“ морала бити неистинита, а није му ни најмање неправо ако је и истинита, само се једи, што су владини бечљеречки органи били невешти, те њиховом невештином дошла ствар до јавности. Треба ли још бољег коментара за мађарска гласила.

Карактеристично је још у тој ствари, да је поджупан торонталски Хертелендија одмах дошао амо у Пешту, чим је изишао поменути чланак у „Застави.“ Би ће да је дојиста имао право кореспондент земунски.

З....ц. — Одеса 7. априла. Као што се изчекивало — промену се управа овдашњег словенског друштва, која по свом положају, у најзгодније време неодговараше свом задатку подпуно, као што сте могли увидити из послатог вам извештаја ревизионе комисије. У нову управу изабрани су за председника г. Јевреинов државни тужилац вишег апелационог суда, човек либералних начела за подпредседника ђенерао Горемикин сладкоречиви говорник иначе прави војник; за тајника г. Јумаков, човек садањег новог времена: за благајника г. Рандић кога знамо за врло часног младића и поштена грађанина; остали чланови управе припадају начелу новијег времена са изнимком само двојице декорисаних за пређашњи свој рад. Програм рада нове управе: помоћ страдалницима неодложна, оснивање оделења — друштава — у свима славенским земљама и местима и централизација књижевности и листова славенских. Познавајући млађане силе већине управе, у пуној смо нади да ће ово друштво тек од сада почети одговарати својој задаћи са обзиром на дух времена и ми му од срца желимо сретан успех у своме раду.

После тога како је св. стефански мир закључен почеше се разни облаци наводити над Европом, који се још и данас комешају у неизвесности, која је одиста врло тешка. Брзојави нас сваки дан варају друкчије, да је човеку већ готово омразило читати их, јер им се ништа вјеровати не може.

Мир је закључен и сви о миру сањају, а овамо се на све стране спреме чине, руска војска неизлази из Бугарске, тајин и муниција одвозе се тамо сваким даном; неколико пароброда руског друштва непрестано раде између Одесе и св. Стевана. И све то за мир.

Рекох да руска војска не излази из Бугарске, а треба да вам речем да је прије 10 дана довезао се из св. Стевана подољски пук и царска телесна гарда. Треба знати да је тај пук први прешао Дунав и бранио шипкински кланац од онаке страшне силе турске. По речима самијех официра да је од целога пука остало само 300 војника и 10 официра од онијех, који сачињаваху тај пук до прелаза Дунава, и негледајући на то, што је исти пук 4 пута попуњаван, опет за то не броји више од 1600 људи у место 3000.

Наша Одеса дочекала их је величанствено и угостила их је врло лепо, град вас беше искићен заставама а особито она просторија, где су столови са јествином чекали на јуначке синове руске земље, који се враћају пуни славе, коју су у истини и заслужили. Наше госпе окитише им заставе њихове лавровим венцима а исто и много војнике, за које знадоше да су се храбро и јуначки борили. Владика који отслужи ту на месту благодарење богу и окропи наше витезове свећеном водом, изговорио им је ватрену реч, сходну њиховим заслугама, која је све присутне до суза довела.

После тога два три дана довезе нам пароброд руске пленике из Цариграда. К чести Турцима, треба се истина рећи, да су руски робови дошли одевени у солдачко турско рухо са фесом на глави и врло добро изгледају. Њих свега беше до 300.

У последње време довозе нам пароброди из Бугарске боне и рањене; а прије 3 дана доста велики број руских „погонаца“*), од вида којих мора се човеку срце у грудима следити. То беху само подобија божија а остало, гнусно је и спомињати у каквом се положају налажаху. Ако је и ко пострадао и намучио се у последњем рату, то су ови мученици најгорчију чашу испити морали.

Од закључка мира наша је варош мало оживела, бродовље сваковрсно долази и одлази сваким сатом и даном; до сада је само пароброда отишло из Одесе натоварених раном и др. више од 320 и радње се мало поправише.

Необзирући се на то то, што се Русија наоди у постојаној борби с поља, почело се неко кретање и у унутрашњости, од кога је чисто нека вебња обузела становништво и доводи га до неког страха. Дело о покушају на убиству Трепова и оправдање поротним судом преступнице г. Засулић, манифестација после суда и убиство Сидорацког и др. при тој манифестацији, историја великошколаца у Кијеву, изгњање их из свеучилишта, арести, протеривања неки у удаљена места, зашто се деси опет сукоб у Москви. Све то по мнењу многих не води к добру. Чујемо, да су њих 40 студената на нашем (у Одеси) свеучилишту дали протест Попечитељу учевног округа г. Голубцову по поводу поступка са кијевским студентима; но професори их саветују уздржавати се из узрока, што су њих 6 професора решили сами уложити протест по томе делу. На колико се оправда овај глас, ја ћу вас известити.

Прекосутра се очекује амо из Петрограда ђенерал Тотлебен.

*) „Погонци“ називају се кочијаши вољнонајмљени у народу, неким арендатором, за превоз војног материја за дејствујућу армију.

У Барањи 12. априла. Кад човек прочита и проучи угарске законе, који су већином грађени по калупу слободе и који носе на себи тип начела модерне државе, мора помислити, да је благодет божија у такој држави живити, у којој је осигурано свакоме право и правица.

Та ми имамо од године 1848. 18 законски чланак о слободи штампе; од године 1868 44 зак. чл. о равноправности народности; од године 1871 52 зак. чл. о укинућу телесне казни; имадосмо до ново модификованог казненика — који је мало бољи — и прилачан казнени поступак, али шта вреде сви ти лепи и модерни закони онде, где се не владају поједини државни органи по њима него по својој ћуди? Ту је закон само на хартији, а у битности је закон: самовоља.

Пре неколико недеља стајало је пред печујским криминалним судом седам херцегсуљошких Мађара. Шта им беше грех? Маленкост! убили су једног Србина и једног Шокца. А знатели шта даде повода томе убиству? Ништа друго него Плевна.

Допустите ми да вам укратко приповедим тај случај.

Беше неки мађарски светац, искупили се мађарски бечкаши у биртији те се разговарају о Османовом јунаштву и деру се: „éljen Osman paša; éljen Plevna; éljen a török testvér!“ Кад је и последњи одјек одјекнуо о чађаве бирцуске зидове, уђе у биртију један надеран Србин, те из свег грла викну: „дађу ја вама Плевну“! па и он поче викати: „живјели Руси!“ По томе се заподену кавга и седморица нападоше на једнога, извукоше га у мрак на сокак и немилостиво га утрескаше. Кад су довршили то зверско и зликовачко дело указа се у мраку неко створење у кожуху а убице насрнуше и на то створење те га убише, јер мишљаху, да је и то у кожуху Србин а овамо беше Шокац. Убиство се одмах дознако, ал кад се народ скупио већ ненађе на месту убице. И боље, јер би ту ноћ Херцег-Суљош био мала Плевна. Неколицина Срба оде у Дарду, да пријаве то недело, солгабирову, који одмах и пошље два среска пандура да доћерате злочинце.

Зликовци су предати печујском суду, да им по заслуги суди. Кад је прочитана оптужба — која је садржавала у кратко оно, што ја мало час рекох — и кад су преслушани сведоци, који су мање више сви против зликоваца сведочили, повуче се суд, да донесе пресуду.

Шта мислите у чију је корист изречена пресуда, дал у корист државног поретка и личне сигурности, или у корист убица? У корист убица.

Горе сам навео, да ми имамо од године 1871. 52 зак. чл. који укида телесну казн, а имамо и поворку закона (као н. пр. 1625 16, 1638 48, 1659 33 и 1720 51, 54, 83) и најновију министарску наредбу од 15. октобра 1874 који описује како треба да се понаша званични орган са партијама, а наиме ова последња министарска наредба налаже, да званични орган буде уљудан, ладнокрван, миран и предосторожан на спрам партаје при испитивању, да сачува достојанство и поверење према званичним органима, јер у противном случају може се и звања лишити.

Имали човека, који неби био задовољан, да се тако поступа са партајама, као што се налаже? Ја мислим, да нема, ал зло је, што се не поступа тако.

Ево доказа. У једној овдашњеј општини, у којој живе Срби са Немцима догоди се у крчми туча између Срба и Немаца. Четрдесет до педесет Немаца заваде се у разговору са неколицином Срба. Немци све штекћу на Србе, а Срби — мада су већ свакојаке неправде претрпили од Немаца — ћуте, но кад Немци почеше називати Србе „рауберима,“ тада разјареност неколицине Срба сиђе у штапове, које су у рукама држали, те ту добро прочешљају у мраку Немце са дрњацима. Сутра дан дођоше два среска пандура у село и одведоше пред мохачког среског комесара агу — Перцела 7 Срба у изтражни затвор. При испиту су сви рекли — мада их је једног по једног испитивао — да они незнаду за ту тучу и да они нису учествовали у њојзи. Тада ће мудри Перцел ага изустити ове речи на његовом језику: „вас би вадраце све требало исећи на комадиће, па их бацити пред рацке псе.“

То је уљудност, то је ладнокрвност, то је мирноћа, која треба да украшава званични орган!! Тако се Перцел-ага и чува достојанство и поверење на спрам званичних органа!!

Кад су Срби и надаље остали при томе, да они нису учествовали у тој тучи, онда је јунак Перцел-ага увео у своју собу најмлађег између њих, те га је неким корбачем изшибао.

А кад су и после тога сви остали при првом свом исказу, онда их је предао дотичном суду, који их је после две недеље вратио кућама њиховим.

Видите тако се код нас врши хумани 52-ги зак. чл. од године 1871. Па сад да когод каже, да ми нисмо сретни!!!

Адоњ (Џанкутарањ) у очи светле недеље 1878. Страсна недеља већ је на измаку. Спасалац света већ је испио чашу жучи и сирћета, већ је изданиуо разапет на крсту. Горке су биле муке, којима је човештво искупио од греха, бескрајна је била мера пожртвовања, којим је свет изгонио из јазбине мрака и заблуда на видело истине и правде! У мукама Христа Исуса огледа се принцип, праначело самопрегоревања и пожртвовања за ствар целога света.

Страсна недеља српскога народа траје неколико векова, до десет колена мора да искупи грех својих предака, црни грех неслогу. Турчин неје распињао на крсту, али над њиме ни шпанска инквизиција па ни бартоломеова ноћ не познаје пакленија мучноца. Српска „раја“, понижена већ до скота, налази се од чести још и сада у својој страсној недељи.

Од косовске несретне битке па овамо, повесница српскога народа представља такође овејано начело пожртвовања. Српски народ је подлегао, да би зауставио азијску бујицу на капији Јевропе и цивилизације. Српски се народ борио за Млечиће, Угарску, Аустрију, Француску, Русију — само не за себе самога. И тек на почетку овога века залелујала се српска тробојница, запламтела је српска пушка, забрујала су српска звона — навештајући српски народно-политички васкрс. — Па како иде то споро! 60 годнна, од како је Србија слободна, а остало српство још пиштн у оковима пустим!

Спасалац је ускрсао трећи дан, а српски народ каје грехове толико стотина година.

У историји српскога народа имаде „тајне вечере“ — „кнежева вечера“ на Косовом пољу, има Јуде искаријотског, који за сребрњаке продаје спасаоца — Вука Бранковића, који Турцима издаје свој рођени народ: има „страсну недељу,“ дугу, предугу; младе апостоле толико, колико и српских срдаца бије — Српство ће пре или после имати и свој народни васкрс.

Српски је народ према томе вазда најрадије дочекивао васкрс, јер му он уливаше наду на скорањи ускрс васцелога потиштеног српства. А како смо ове године дочекали овај најрадоснији празник?

У свима правцима су се околности испретураде. Сви су експерименти за Србију на јалово прошли.

Но баш зато она и мора мачем пресећи Гордијев чвор свога опстанка и своје будућности. Више се овако живети не може. Догађаји у самој Србији партајичност, дивље опозиције, тополска побуна и други изгреди, све је то неоспорно доказ да Србија мора бирати међу ратом или растројством.

А како су браћа Херцеговци и Бошњаци дочекали васкрс?

Остављени од Јевропе и од своје рођене браће, спустише се са Олимпа народног програма на подножје светостеванског прелиминара мира. —

Нека сећање на васкрснуће Христа Исуса буде данас извор за нову наду, за ново уверење, за нову сигурност да ће се борба, коју народ српски води противу полумесеца а за светлост хришћанског крста, да ће се борба та свршити и морати свршити са васкрсом слободног народа нашег.

У то име: Христос васкрс српски народе у Шумадији, Војводини и Црној Бори; — Христос васкрс соколови на бојишту у Херцеговини Босни и Старој Србији!

НОВИ САД 15. априла. Ових дана изишла је **„Историја бугарског народа“** накладом српске нар. задруж. штампарије у Новом Саду, коју је написао др. Милан Савић.

У овом добу, кад источно питање занима не само политични, него и литерални свет, по све је сувремена ова књига, која се односи на један, по броју и простору земљишта свог, веома важан народ на истоку. За нас Србе та је књига још у толико важнија, што је судбина српска у тесној вези с бугарском и што се само тако можемо надати величини и потпуној независности јужног Славенства, ако се та два братска народа сложе у трајну заједницу. Да тога буде, нужно је узајамно познавање не само садашњости, него и прошлости народне.

Писац је извео речено дело из знаменитог састава Константина Јиричека „Geschichte der Bulgaren“ служећи се уз то још и осталим писцима. За Јиричеково дело то каже научна критика, да

Ој, престан'те браћо! Завршујте брже клупче замршено — женски је то посао, из зависти покидати ткање недоткано; мушки није, свакој речи тражити есапа, кад је ора за дела витешка.

Спремајте се, врстајте се; јер прилике не варају: иду дани, тешки дани, да сами прегнете одваљати камен с петстолетног гроба мученичког.

И да звона зазвоне што пре на Високих Дечанах и навесте васкрс народа; и дигну се и пропоје Ђурђеви Ступови славу ускршњу.

И о том васкрсу браћа од Аваде с браћом својом са Ловћена састану се сред Призрена — и у цркви арханђела, свеца Душанова, једно другом кликну: Христос васкрсе!

И васкрсу Господа и васкрсу свом срадује се лепа земља херцегова, и поносна, данас тужна Босна —

и са свих страна с радошћу одјекне: Ва истину васкрсе!

* * *

А што суве рониш, старино седа? Је-ли ускрс некад лепши био, је-л' пролеће када с лепшим цвећем долазило?

Не потуруј, старче, гусле јаворове, нити кидај струна са гудала — јер и наши дани рађају јунаке.

Док се књига пише и пером војује; докле годе знамо од чије смо лозе и корена — дотле ће жив бити Србин и у овом крају, скупом ценом некад откупљеном.

Док је Фрушке-Горе и у њојзи светих српских задужбина; док се памти Србобран и Јарак — нисмо ни ми овде у туђини туђи.

Боље знадеш те и нама кажеш, каква чуда од јунаштва починише стари, и твоји и наши, док с' очисти земља ова од некрсти турске — те свак' после мога, без завора ускрса да слави, без разлике ко се како крсти у завичају овом заједничком.

Ништа зато, што прах паде на оне нам у Сиону књиге староставне, златописане, од царева печаћене — за та слова златна, за тај спомен светли рђа не прилања.

Ништа за то, што њих скрива к'о у гробу покров ариматејски, слова та су жива у срцима нашим.

Тешке дане бољи замењују, силу и насиље васкрс и слобода.

Па радуј се данас, старино мила, утеши, охрабри омладину, да духом не клоне.

Цветак за цветком избија, цвет за цветом цвета; из чашица својих мио мирис шири на све стране: пролеће је, васкрс је.

И на данашњи благ и велик данак с уздањем у лепше дане нека кличе мало и велико:

Христос васкрсе!

И гора и доб, где се год васкрс српски слави, на тај поздрав нека одјекује:

Ва истину васкрсе!..

Ј.

је — осим специјалних истраживања Миклошићевих — од како изађоше Шафарикове „Старожитности“ најважнија појава на пољу јужне Словенске археологије, која надмашава и по обиму и по садржају позната Енглова и Хилфердингова дела а по богаству своме могла би се сравнити можда само са Голубинском „Историјом југосл. православне цркве“.

При такој оцени Јиричековог дела могли би смо жалити, што је писац горе речене књиге наменио јој „обим, врло скроман“, те је по томе и садржај морао у најбољем случају збијенији да буде. Но и овако добро ће доћи српском свету та књига, из које ће моћи прегледати живот оног братског народа, који баш у ове дане васкрсава из мртвих, те који ће после дуге ноћи тамновања свога под турским игом сада да настави прекинути живот свога развитка народног, те који ће и на културном пољу створити красан врт, као што је на истоку од своје земље створио“.

— Због ускршњих празника изићи ће идући број „Заставе“ у среду која долази.

НОВИЈЕ.

— „Пешт. Лојду“ телеграфишу из *Београда*, да српска влада спрема прокламацију, у којој ће стајати, како ослобођење Словена није потпуно; наставиће нов рат, још жешћи, но прошли народ пак не треба за то, да се застраши од жртава. — Војени интенданти позвани указом, отпуст се не даје ни једном војнику.

„Пол. кор.“ јавља из *Београда*, да је ђенерао Дјешанин вратио се из Петрограда и донео ласкаво писмо кнезу од цара, где цар, признајући храброст српске војске, захваљује на њеиној услуги, те обећава да ће се, колико се год више узможе, узети обзир на српске жеље, и пристаје, да Србији остану окрузи трнски и врањски.

— Из *Београда* се даље јавља, да су 13. (25.) о. м. у Рачи предати заробљени Турци турским комисарима. Од свих заробљених Срба вратило се само њих 37 остале су Турци измасакрирали.

— Из *Берлина* се јавља, да се још једнако воде преговори о удаљењу Руса и Енглеза од Цариграда. Дотичне подробне предлоге израдиће засебно једна и друга страна.

„Новом бечк. тагблату“ телеграфишу из *Пере*, како се тамо говори, да је инглески посланик Лејард 12. (24.) о. м. изјавио Порти, ако Руси на ускрс дођу у Цариград у већој маси, да ће инглеска флота из исмедске луке убродити у Воспор.

— „Пешт. Лојду телеграфишу из *Берлина*: Пошто Немачка неће да гарантује, да Руси неће посести Цариград, то се Инглеска налази побуђеном да без ултимата поседне две тачке на турској области.

— По истом листу очекује се у круговима инглеског посланства у *Цариграду*, да ових дана дођу у тамошњу луку више инглеских оклопњача; и да тамо остану.

— Из *Пере* се јавља, да је поводом тим, што је рат међу Инглеском и Русијом неизбежан, цар наредио, да се реорганизује штаб вел. кн. Николе. Ђенерала ађутанта Непокојчицког замениће ђенерао кнез Имеретински. Гледи се, да се што више младих ваљаних снага мету у ђенералштаб.

— „Полит. кор“. јавља из *Цариграда*, да устанак Помака (мохамеданских Бугара) расте; рачуна се, да има устаника већ 25.000 до 30000.

— Из *Лондона* телеграфишу: Гроф Минстер предложио Инглеској у име немачког државног канцелара формалан савез за обрану и нападај ради трајашког осигурања светског мира. Енглеска одбила предлог. Салисбери разложио Минстеру, да Инглеска не може то учинити већ ни из обзира према Француској, која се сад са свим слаже с инглеском политиком.

— Уз данашњи број разашиље се дотичним претплатницима 16 број „Завичаја.“

ПРИПОСЛАНО.*)

Из Сарајева 8. априла. Пошто се писац редака налазећих се у 51. бр овог цијењеног листа „из Босне на Благовјести“ не одазва мојој изјави од 4. пр. м. и не показа се под правим именом својим, то се јасно види, да је све оно што је о мени у 30. и 51. бр. овога листа писао не истинито, као и да је то све само из чисте злобе и пакости произишло. А ту не истину тврди још и то, што тај врли писац моје злочинство не одкри у своје вријеме ил бар онда кад ја у Београд иђо, што је и њему познато било, јер он исти живи у Сарајеву, од кад и ја, па да онда своје родољубље узвиси, а мене из корена уништи. Него сад након толико времена измишља оно, што човек ни у сну снио неби, надајући се да ће ми с тим врат скрхати! — Но ја нисам као репа јуче у Сарајеву нико, него сам као нар. учитељ од пре 12. год. и за све то време уживао сам па и данас уживам лијепо поштовање, које желим у будуће умножити.

Једно што сад није вријеме водити личну препирку преко јавних листова, велим једном за свагда, нека г. дописник са високом њему подобном дружином измишља и пише, куд како и шта хоће о мени, ја сам у Сарајеву и чекаћу ту понуду коју ми нуди.

СТЕВАН САРАЈЕВЧИЋ,
срп. нар. учитељ.

*) За ствари под овом рубриком неодговара уредништво

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НОВЕ СРПСКЕ МУЗИКАЛИЈЕ
НА ЗНАЊЕ
СРПКИЊАМА СВИРАЧИЦАМА
и пријатељима лепе уметности.

Сад баш изађоше издањем нашим а иждравом припознате у Бечу бакроревне-нотне штампарије од Еберле и друга ево ове како садржином тако и укусним елегантним обликом нове српске концертне музикалије и то:

I.
„БЕЗ ТЕБЕ ДРАГА.“ Цена 1 ф.

II.
„УСПОМЕНА НА ПЕСМУ ЧУЈ ДУШАНЕ.“ Цена 1 ф.

III.
„ПРАГ ЈЕ ОВО МИЛОГ СРПСТВА.“ Цена 80 н.

За гласовир ставио др. Јован Пачу.

Ове првине књижарског нашег рада са Музикалијама, потрудили смо се не жалећи трошка, да их спољашњим обликом што лепше и угледније нашим лепим свирачицама у руке предамо, — те да дивне ове песме, народу српском омиљене, и са свим понарођене на свет изађу, како наших млађаних уметница — тако и на част, на гласу нам србина композитора др. Јована Пачу-а.

Изведене су и удешене ове музикалије, како за лепу забаву музичку у приватном дому, тако исто и за јавне састанке, беседе, игранке и концерте и т. д.

Издања овога како већ јавно наговестисмо, латисмо се нарочито с тога да у наши лепи Српкиња свирачица још и већу вољу подстакнемо, да пригрле своје рођене гласове и подиче се српском свирком и попевком.

До те наше миле публике стоји и стојаће, да и овакав рад књижарски и у нас одомаћи се и маха узме.

По суду зналаца музичке теорије и праксе, који нам по пријатељству ове музикалије оценише, варијације ових трију горенаведених песама српских, стоје на висини данашње музикалије.

Компониста др. Јован Пачу посведочио је овим својим радом, да је дорастао за тај уметнички посао, којега се ево подухватио и са којега је већ познат и припознат српском свету са беседа концерата и т. д,

Купцима и препродавцима музикалија нашег издања шаљемо и слаћемо наручене музикалије у пакету, нерачунијући паковање ни поштанску пропратницу (фрахт бриф) но само обичну поштарину.

А ко поручи и новце у напред пошље за један екземплар, послаћемо му музикалије У крстатом завоју бесплатно.

Књижарима и препродавцима дајемо 30 процената.

У Новоме Саду на ускрс 1878.

Српски књижари и издавачи
Браћа М. Поповићи.

Сад баш изађе накладом „српске народне задружне штампарије“ у Новом Саду

ИСТОРИЈА
БУГАРСКОГА НАРОДА
ДО ПРОПАСТИ ДРЖАВЕ МУ.

написао
Др. МИЛАН САВИЋ.

ЦЕНА ЈЕ КЊИЗИ 50 НОВЧ.

Ова књига штампана је на лепој хартији у формату обичне 8 не и броји 128 стр. и 4 листа

Наруџбине ваља слати „српској народној задружној штампарији“ у Новоме Саду.

Књижарима дајемо уобичајени књижарски рабат.

У Новоме Саду на вел. четвртак 1878.

Српска народна задружна штампарија
у Новоме Саду.

Нове музикалије за гласовир!!!
Des Chánsons Serbes varieés
pour lé piano
par G. Marschal.

Цена комаду 1 фор. а. вр.

Сад су баш изашле нове музикалије у доле подписаној књижари, под горњим насловом, у којима је г. Маршал следеће у Српству најомиљеније песме компоновао:

1. Сунце јарко не сијаш једнако . . .
2. Без тебе драга . . .
3. Спавај ми чедо . . . .
4 Оштре су наше сабље . . .

Г. Ђ. Маршал бави се већ више од 20 год. у Сомбору као учитељ гласовира, и млога његова ученица ступила је на позорницу при беседама и селима пред српски свет свирајући до сада издане српске ил назови српске звуке.

Горњу композицију саставио је исти вештак за прошлу српску беседу, коју је његова ученица, изврсна свирачица госпојица Антонија Ружић, којој је исту посветио, вештачки одсвирала.

Препоручујући пошт. публици особито родитељима који су ради да своје миле кћери сад о вел. празницима обрадују како би се и код нас тај лепи обичај завео, као у других већих народа, да се и наше лепе госпојице са поучном и забавном књижевношћу што више занимају.

Дело је ово у чувеној липској вештачкој штампарији „C. G. Böder-a“ израђено.

Овом приликом нека су топло препоручене српском свету јужно-словенске

„НАРОДНЕ ПОПИЈЕВКЕ“

од дра Фр. Ш. Кухача. Свеска I, стаје у претплати 1 ф. и 25 н. и може се добити у потписаној књижари.

Препродавцима уступамо 30% а књижарима у обичајен рабат од Музикалија. појединима који пошаљу 1 ф. за један комад шаљемо поштом о своме трошку (franco) крстатом.

Очекујући што многобројније налоге

У Сомбору на Цвети 1878. С велепоштовањем
књижара
МИЛ. КАРАКАШЕВИЋ

Молимо и остала слав. уредништва српских и славенских листова да овај оглас у својим одштампају.

СЕДАМ СВЕЗАКА
„Илустроване ратне кронике“
(29 табака са 104 слике)
у меком повезу за 3 ф. а у лепом тврдом укориченом везу за 4 ф. може се добити у
ШТАМПАРИЈИ А. ПАЈЕВИЋА,
у Новоме Саду.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА У ПАНЧЕВУ.
ПРАВИЛА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
српски истумачио и разјаснио
Н. Милаш
проф. на православном богословском заводу далматинском.
I. свеска: Правила светих апостола.
Друго исправљено и умножено издање.
Цена 1 ф а. вр.

изашла су у нашој наклади из штампе и разашиљу се свима предбројницима.

Како су се само господа свештеници из тамишварске и далматинске дијецезе и доњеа Бачке предбрајили, то обраћамо позорности све остале г. свештеника и црквених општина на ову по нашу цркву велеважну књигу и надамо се многобројним наручбинама.

Овом приликом јављамо, да се само у нас могу добити и II. свеска правила по 50 н. III. свеска правила 50 н. као и сва остала дела проф. Милаша.

Наручбине извршујемо тачно с платом у наточ.

Панчево, на велику суботу 1878.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. Д. Пет. у Чачку. Наредили смо, да вам се „Застава“ шаље. Никако није доцкан, описати подробно лањске јаворске борбе, јер је нужно, да се што јасније расветле они знаменити и по Српство преважни догађаји.

Г. Е. А. П. у Ади. Незнамо ни за какав списак тамошњих приложника, иначе би штампао се.

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Целокупне жвакалице, као и поједине зубе, умеће без бола и врло јефтино по најновијој методи. Даље извршава сваковрстне операције.

С поштовањем
Др. В. Дик,
зубни лекар.

Ординује сваки дан од 9 сати у јутру до 5 сати по подне у гостиони „царице Јелисавете“ бр. 22.

РЕД ПЛОВИДБЕ
ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

Из Н. Сада од 4. марта до даље наредбе

У Земун: сваки дан у пола 5 сати по подне (изузимајући понедељник).

У Тител, Земун и Оршаву: средом и суботом у пола 5 сата по подне.

У Пешту: сваки дан у пола 11 сати пре подне (изузимајући четвртак).

Оправништво.

ЈАВАН РАЧУН.

Женски одбор белоцркванских госпођа (Ленка Остојић, Софија Аванкурт, Драга Первуловић и Зора Милутиновић) изволео је послати ми, као од угарске владе овлашћеном скупљачу добровољних прилога за српске рањенике, суму од 245 ф. и два сандука разних ствари, да их г. Илариону митрополиту Светле Горе и Брда пошљем. Част ми је дакле рачун изнети на јавност о повереним ми стварима и новцу:

Послато је 18. апр. 1878. г. митропол. Илариону	ф.	250·—
За подвозни трошак од Беле Цркве до Новог Сада плаћено је за 2 сандука ствари — — —	„	4·—
Од Новог Сада до Мохача — — — — — —	„	2·10
Од Мохача до Котора — — — — — —	„	7·50
Од Котора до Цетиња преко г. Рамадановића —	„	10·—
Свега	ф.	273·60
Кад се од ове суме одбије припеката нам сума	ф.	245·—
показаће се недостатак последње од — — —	ф.	28·60

који је од других прилога подмирен.

Срећан сам саопштати и писмо, које нам је из Котора достављено, да су два сандука са стварима на опређено место доспела. Писмо то гласи:

„Котор 1. априла 1878. Г. ђоку М. Поповићу. На ваше штовано писмо, које сам имао част примити од 18. апр. достављено, како сам уредно примио два сандука разних хаљина и на Цетиње преосв. г. Илариону послао. Такође тврдим, да сам примио ф. 10 за подвозни трошак и понос на свему до Цетиња. Оволико вашег ради знања доносим на знање. Прелазим с поштовањем Петар Рамадановић с. р.“

Овом приликом тврдим и то, да сам ових дана од г. Л. Стефановића примио 6. ф. а. вр. скупљених прилога на црногорске рањенике и херцеговачку нејач, да их на опређено месте пошљем. Новац је тај скупљен у Ледници на вечери код Мите Мирковића (Манојлова). По 1 ф. приложише: Јаша Вечеринац начелник, Милан Суботић парох Лазар Арсеновић, Мита Мирковић, Љубомир Петрић, И. Радак.

У Новом Саду на ускрс 1878.

Др. СВ. МАКСИМОВИЋ,
овлашћени скупљач добр. прилога за срп. рањенике.

Ђ. М. ПОПОВИЋ,
благајник.

ОГЛАСИ.

ЕДИКТ.

На молбу Викентија Ђурђевића из Карловчића, да би од супруге своје Живане, која га је злобно оставила, коначно разведен био, — позива се овим речена Живана, да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сама лично конзисторији предстане или место пребивања свог обзнани; јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступати.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 23. марта 1878. држане.

1—3 КОНЗИСТ. АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

За подузимаче грађевина.

Сваковрстни врата и провора употребљени као и сасвим нови, заграда за ходнике и проворе, каменити дасака, паркетни, као и све у грађевину спадајуће предмете продаје се по чудноватој цени.

S. Temesvary,
мађ. тишљерница.
1—2
Budapest grosse Feldgase Nr. 24.

ОБЈАВА.

Манастир Раваница даваће под закуп на јавној дражби, која ће се у манастиру у пет 21. априла држати, своју крчму, на једну, или на три године са видовским вашаром скупа, или без тога.

Ко је вољан исту под закуп узети, нека тога дана у 9 часова пре подне у манастир дође.

У манастиру Раваници 9. априла 1878.

1—2 **Манастирска управа.**

НОВИ САД 1875. сребрне медаље. **ЗВОНА** СЕГЕДИН 1876. за заслугу.

у свакој величини, са одређивањем гласа (тона) у напред. Особито препоручујем мој изналазак пробијена (durchgebrochen) звона, која имају особито добар тон, тако, да такво звоно од 100 фунти тежине равна се с другим од 170. фунти. Налоге извршујем брзо и тачно; с тога се препоручује публици

Антон Новотни,
звоноливац у Темишвару.
6—6

СЕМЕ ОД МУХАРИ
прве врсте
може се добити у свакој количини
у трговини
спецераја, материјала, боја
и деликатеса
А. КОДЕ у Новоме Саду.
3 6

Цес. кр. искљ. привилегисани

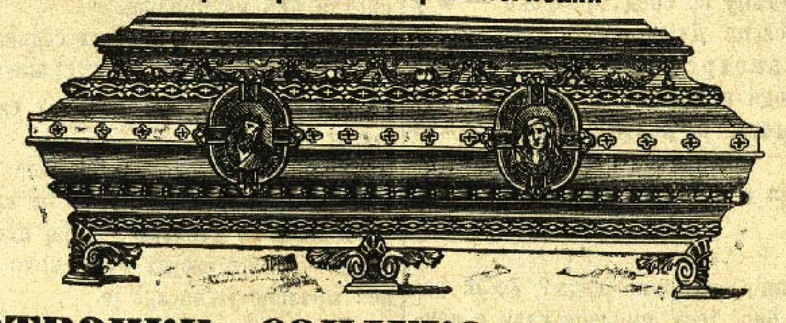

мртвачки сандука од метала

у разној величини и форми, као и покрова, матраце, јастучића и т. д. налазе се у великом прибору и могу се по најјефтинијој цени добити код

ЈОСИФА ШИНДЛЕРА
стовариште шиваћи машина у Новом Саду — главна улица.
2—2

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.